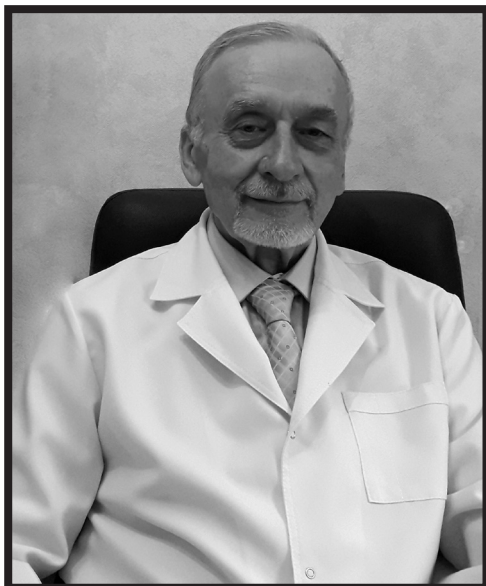

НЕКРОЛОГИ

УДК 617.3(477)(092)Котульський

DOI: <http://dx.doi.org/10.15674/0030-598720242101-102>**Ігор Володимирович Котульський**

Важкої втрати зазнала вітчизняна медицина — пішов із життя талановитий вчений, керівник відділу патофізіології, анестезіології та функціональної діагностики, кандидат медичних наук Котульський Ігор Володимирович. Після тривалої хвороби життя обірвалося 16.04.2024 року.

Трудовий шлях І. В. Котульського почав хірургом у районній лікарні м. Перемишляни Львівської області, де виявив неабиякі здібності, глибокі знання та швидко здобув авторитет серед колег, і в 1963 р. його призначили завідувачем хірургічного відділення цієї лікарні. Ігор Володимирович завжди прагнув до нових знань, тому в 1964 р. вступив до аспірантури Львівського медичного

інституту за спеціальністю «нормальна фізіологія», а після закінчення (1967) його направили до Полтавського медичного стоматологічного

інституту на посаду асистента кафедри нормальної фізіології. У 1969 р. він захистив кандидатську дисертацію «Вплив резекції дистального відділу шлунка на холінергічні та гістамінергічні процеси в слизовій оболонці кукуси». У 1970 р. почав працювати травматологом у 1-й клінічній лікарні м. Полтава, згодом очолив обласне дитяче ортопедичне відділення, був позаштатним дитячим-ортопедом-травматологом Полтавської області.

У жовтні 1975 р. Ігоря Володимировича запросили на роботу у Харківський науково-дослідний інститут ортопедії та травматології ім. проф. М. І. Ситенка, що співпало з його бажанням займатись науковими дослідженнями клініко-теоретичного напрямку, на посаду старшого наукового співробітника лабораторії патофізіології, пізніше він зайняв посаду її завідувача. Лабораторія декілька разів змінювала назву, перетворилася у відділ патофізіології, анестезіології та функціональної діагностики, але протягом 46 років І. В. Котульський залишався незмінним її керівником. Співробітниками лабораторії під його керівництвом виконано 16 планових науково-дослідних робіт і слід зазначити, що майже всі вони, де він був керівником або відповідальним виконавцем, належали до розділу «Фундаментальні дослідження у сфері теоретичної та клінічної медицини».

Наукова діяльність І. В. Котульського завжди була пов'язана з вирішенням проблем діагностики та лікування гострих і хронічних порушень периферичного кровообігу у хворих ортопедо-травматологічного профілю, порушеннями трофіки тканин опорно-рухової системи після травм і хірургічних втручань, розробкою методів ранньої діагностики і консервативного лікування захворювань опорно-рухової системи з невиявленою етіологією, на дослідження механізмів розвитку і розробку нових методів лікування хронічних больових синдромів органів опори й руху.

Спочатку діяльність лабораторії була спрямована на розроблення методів експрес-діагностики життєздатності тканин після важких травм кінцівок. Для цього І. В. Котульський виконав в експерименті на собаках хірургічну реплантацію ампутованої кінцівки, що дало змогу створити концепцію інструментальної експрес-діагностики гострої ішемії м'язів, зокрема й у польових умовах, розробити прилад для реалізації цього задуму.

Важливим кроком у поглибленні розуміння патогенезу гострих дистрофічних процесів у тканинах опорно-рухової системи була участь колективу лабораторії патофізіології у виконанні в 1986–1989 рр. наукової теми в межах Всесоюзної програми, яку координував колишній Інститут

патофізіології АМН СРСР. Одним із аспектів дослідження механізмів розвитку ішемічних ушкоджень і їх ролі в розвитку дистрофічних перетворень було встановлення взаємозв'язку між частотними характеристиками функції серця та власних коливань крові в судинній системі людини. І. В. Котульський експериментально на людях довів, що у здорових особистостей цей взаємозв'язок має резонансний характер. Його порушення призводить до розвитку ішемії і дистрофічних процесів. Результати цього дослідження були опубліковані у Фізіологічному журналі (1992 р.). У 1993–1995 рр. у лабораторії проведено обстеження системи кровообігу в осіб, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, та розроблено пакет програм автоматизованого аналізу гемодинаміки, сформовано рекомендації щодо профілактики порушень периферичного кровообігу в осіб, які перенесли вплив іонізуючого опромінення.

Після підпорядкування Інституту Академії медичних наук України під керівництвом Котульського (2001–2004 рр.) виконано дві роботи щодо дослідження спонтанної біоелектричної активності тканин кінцівок людини, зокрема, особливостей структури спонтанних біопотенціалів за умов різних форм патології опорно-рухової системи.

Ефективним виявилось об'єднання зусиль відділу патології суглобів та колективу лабораторій патофізіології і біохімії в дослідженні патогенезу і розробці методів діагностики і консервативного лікування асептичного некрозу головки стегнової кістки у дорослих (2005–2007 рр.). Президією АМНУ цю роботу визнано кращою і нагороджено дипломом. Наразі цей метод успішно застосовується в Інституті.

І. В. Котульський розробив схему патогенезу больових синдромів в ділянці плечового та тазового пояса, які виникають через гострі чи затяжні стрес-реакції і перебігають із переважною участю моноамінергічних чи холінергічних механізмів. У 2011–2016 рр. під його керівництвом проаналізовано механізми формування транзиторної дорсалгії в осіб розумової праці; обґрунтовано патогенетичний зв'язок окремих її форм із типом вегетативної нервової системи та порушеннями нейромедіаторного обміну; розроблено підходи до диференційованої медикаментозної корекції транзиторного болю в спині. Важливе значення в розумінні механізмів формування неспецифічних дорсалгій мало дослідження варіабельності серцевого ритму, яке дало змогу об'єктивно оцінити тип

вегетативної регуляції та ступінь відхилення від норми регуляторних систем. Було виділено форми неспецифічних дорсалгій, що розвиваються внаслідок тривалого застосування певних фармпрепаратів, створено концепцію про іонотропні механізми формування окремих варіантів неспецифічного болю в спині, яку викладено на конгресі патофізіологів (Харків, 2016) і XVII з'їзді ортопедів-травматологів України (Київ, 2016). У 2017–2019 рр. проведено дослідження спрямовані на з'ясування патогенетичних механізмів формування ювенільного остеохондропатичного кіфозу.

Останні роки Ігор Володимирович плідно працював із д. м. н. М. В. Лизогубом, зокрема над дослідженнями патофізіологічних механізмів гемодинамічних і неврологічних реакцій, обумовлених видом анестезії та інтраопераційним положенням тіла пацієнта під час хірургічних втручань на хребті, потім вони спільно підготували проєкт нової НДР і стали відповідальними виконавцями теми «Оптимізувати періопераційний менеджмент хірургічних втручань у пацієнтів із наслідками бойових травм та ортопедичною патологією, поєднаних із порушеннями функції серцево-судинної та нервової систем».

І. В. Котульський вдало поєднував наукову роботу з лікувальною: постійно консультував хворих із больовими синдромами, порушеннями периферичного кровообігу та розладами іннервації опорно-рухової системи.

Ігор Володимирович щедро ділився своїми знаннями та великим досвідом із молоддю. Під його керівництвом захищено 6 кандидатських дисертацій медичного і біологічного профілю. Починаючи з 1978 р. він незмінний член вченої ради Інституту. Упродовж майже 50 років рецензент журналу «Ортопедія, травматологія та протезування».

Важливим здобутком І. В. Котульського слід вважати організацію при Інституті у 2001 році комітету з біоетики, який він очолював майже 15 років. За значний внесок у розвиток фундаментальних досліджень у галузі ортопедії та травматології його було нагороджено Грамотою Верховної Ради України і багаторазово Почесними грамотами Національної академії медичних наук України.

Смерть Ігоря Володимировича — це непоправне горе для його рідних, близьких, друзів і колег.

Глибоко сумуємо з приводу цієї втрати й висловлюємо щирі співчуття родині.

Вічна й світла пам'ять!